

Hagfræðingar heiðraðir

Jón Sigurðsson

Bankastjóri Norræna fjárfestingarbankans

Í tilefni af hálftrar aldar afmæli *Fjármálatíðinda* hefur útgefandinn, Seðlabanki Íslands, ákveðið að heiðra sérstaklega fjóra hagfræðinga fyrir mikilvægt framlag þeirra til hagstjórnar á Íslandi og til efnis *Fjármálatíðinda* og umræðu um efnahagsmál yfirleitt. Þetta er sannarlega vel til fundið.

Mér er það sönn ánægja og heiður að afhenda þeim Jónasi H. Haralz, Jóhannesi Nordal, Bjarna Braga Jónssyni og Guðmundi Magnússyni þessa heiðursviðurkenningu.

Ég er svo lánsamur að hafa átt alla þessa fjóra mikilhæfu hagfræðinga að samstarfsmönnum og vinum um margra ára skeið, bæði á innlendum og erlendum vettvangi, og þekki þess vegna af eigin raun hversu skarpskyggir og tillögugóðir þeir eru um flókin úrlausnarefni. Þar njóta þeir allir viðtækrar menntunar og þekkingar auk mikilla mannkosta. Allir eru þeir fádæma mikilvirkir án þess að fara sér óslega. Ritstörf þeirra – oftast við hlið embættisanna – eru viðfeðm og fjalla um fjölbreytt áhugasvið þótt efnahagsmál eigi þar mest rúm.

Jónas H. Haralz

Ég vil biðja nestor þeirra fjórmeninganna, Jónas Haralz, að stíga fram.

Að loknu háskólanámi í hagfræði við Stokk-hólsháskóla sneri Jónas Haralz heim til Íslands í stríðslok. Eftir nokkurra ára starf sem hagfræðingur á Íslandi ásamt virkri þátttöku í stjórn-málum fór Jónas til starfa við Alþjóðabankann og gegndi þar störfum í átta ár. Heim kominn varð hann einn helsti efnahagsráðgjafi ríkisstjórna á Íslandi í meira en áratug. Þekktastur er hann án efa sem einn höfuðsmiður hagstjórnaraðgerða Viðreisnarstjórnarinnar við upphaf sjöunda ára-tugar liðinnar aldar. Þá urðu straumhvörf í íslensk-

um efnahagsmálum þegar horfið var frá flóknu kerfi fjölgengis, hafta og styrkja í utanríkisviðskiptum og almennt frjálrsræði í athafnalífi var aukið. Jónas varð síðan forstjóri Efnahagsstofnunar – fyrirrennara Þjóðhagsstofnunar – til ársins 1969. Þá varð hann bankastjóri Landsbankans til 1988 er hann varð fulltrúi Norðurlanda í stjórn Alþjóðabankans. Frá því starfi hvarf hann 1991 og hefur síðan stundað ritstörf af sama kappi og fyrr. Engan skyldi gruna að Jónas Haralz hafi fimm ár um áttætt. Síðast hitti ég hann í Helsingfors á liðnu sumri þar sem hann vann að því að skrifa sögu Norræna þróunarsjóðsins sem þar hefur aðsetur. En Jónas hefur meðal margra annarra verka gerst söguritari Alþjóðabankans og alþjóðapróunarsamstarfs.

Sannfæringarkraftur Jónasar er enn jafnstærkur og hann var þegar hann réð mig til starfa í Efnahagsstofnun fyrir fjörutíu árum og skrif hans jafnskýr og greinargóð.

Jóhannes Nordal

Þá bið ég Jóhannes Nordal að ganga fram.

Á farsælli starfsævi hefur Jóhannes Nordal lagt gjörva hönd á margt. Að loknu doktorsprófi frá London School of Economics kom hann til starfa við Landsbanka Íslands í byrjun sjötta áratugarins. Hann var stofnandi og ritstjóri *Fjármálatíðinda* í fjóra áratugi. Enginn einn höfundur hefur lagt tímaritinu meira til. Ritstörf Jóhannesar eru mikil. Auk lengri ritsmíða eru fjörutíu ára leiðaraskrif hans í *Fjármálatíðindum* afar mikilsverð. Í þeim tókst honum að taka á efnahagsvanda liðandi stundar með ljósum orðum og skiljanlegum. Jafnframt voru leiðararnir oft eins og gluggi til umheimsins, til þess sem á döfinni var í alþjóða-

efnahagsmálum hverju sinni. Áður en greining í efnahagsmálum tók að flæða yfir lönd fyrir tilstilli nýrrar upplýsingatækni var þessi sýn út á við mikilvæg – og oft skýrari en verður í síbýljunni nú. Jóhannes Nordal var ásamt Jónasi Haralz helsti ráðunautur Viðreisnarstjórnarinnar vegna efnahagsráðstafa á árunum 1959-60. Meðal þessara ráðstafa var stofnun Seðlabanka Íslands 1961. Jóhannes var frá upphafi einn bankastjóra Seðlabankans og formaður bankastjórnar frá 1964 til 1993 eða í þrjá áratugi. Hann var ímynd Seðlabankans og mikill áhrifavaldur um íslensk efnahagsmál. Sem starfsmaður Efnahagsstofnunar og Þjóðhagsstofnunar og sem viðskipta- og iðnaðar-ráðherra kynntist ég vel rökvisi, vandvirkni og vinnusemi Jóhannesar í starfi hans sem formanns bankastjórnar Seðlabankans og sem forystumanns í orku- og iðnaðarmálum, en á því sviði voru honum falin mörg vandasöm úrlausnarefni. Eftir að Jóhannes hvarf úr sæti sínu í Seðlabankanum hefur hann ekki setið auðum höndum. Meðal annars hefur hann átt hlut að sáttagerð í deilum um sjávarútveg og náttúruauðlindir.

Jóhannes hefur haft forgöngu um bókaútgáfu, ekki síst á vegum Hins íslenska fornritafélags sem gegnir miklu menningarhlutverki. Hvort sem Jóhannes fjallar um efnahag og auðlindir eða fólk og fagar listir vandar hann jafnt til máls sem efnis. Framlag hans til íslensks samfélags er mikils metið.

Bjarni Bragi Jónsson

Næst bið ég Bjarna Braga Jónsson að stíga á stökk.

Bjarni Bragi Jónsson lauk kandidateisprófi frá Háskóla Íslands 1950 og starfaði síðan við útflutningsdeild SÍS þar til að hann hóf störf sem hagfræðingur í Framkvæmdabanka Íslands 1955. Viðfangsefni hans þar voru öðru fremur hagrannsóknir og þjóðhagsreikningar, og við slík verkefni vann hann um nokkurt skeið hjá OECD í París eftir að hann lauk framhaldsnámi í hagfræði frá Cambridge University 1959. Þegar Efnahagsstofnun var sett á fót 1962 varð Bjarni Bragi forstöðumaður þjóðhagsreikningadeildar. Hann varð svo eftirmaður Jónasar Haralz sem forstjóri Efnahagsstofnunar árin 1969-71. Við skipulagsbreyt-

ingar efnahagsstofnana árið 1972 varð hann framkvæmdastjóri áætlunardeildar Framkvæmdastofnunar ríkisins til ársins 1976, en réðst það ár til Seðlabankans, fyrst sem aðalhogfræðingur bankans og síðar sem aðstoðarbankastjóri.

Ritstörf Bjarna Braga eru umfangsmikil á sviði efnahagsmála, hagfræði og hugmyndafræða, ekki síst í tímaritunum Úr þjóðarbúskapnum og *Fjármálatíðindum*. Auk þess að vera brautryðjandi á sviði hagrannsóknna og þjóðhagsreikninga er hann höfundur margra nýyrða á þessu sviði sem hlotið hafa festu í málinu.

Bjarni Bragi hefur alla tíð haft frumlega og frjóga aðkomu að viðfangsefnum hagfræðinnar, og hefur það reynst árangursríkt. Þetta þekki ég vel frá margra ára samstarfi við hann.

Guðmundur K. Magnússon

Loks vil ég biðja Guðmund Magnússon að ganga fram.

Guðmundur Magnússon er háskólakennarinn í fjörmeningahópnum þótt allir hafi þeir fengist eitthvað við kennslu. Hann lauk kandidateisprófi í hagfræði frá háskólanum í Uppsöllum og starfaði sem lektor við þann skóla til ársins 1968 jafnhliða því sem hann vann að doktorsritgerð. Doktorsprófi lauk hann árið 1969 við Uppsalaháskóla og hafði þá þegar hafið störf sem prófessor við Háskóla Íslands. Viðfangsefni Guðmundar í doktorsritgerðinni var framleiðsla við skilyrði áhættu þar sem hann kannar hvaða áhrif áhætta og óvissa hefur á grundvallarkenningar hagfræðinnar um framleiðslustarfsemi. Þetta var og er brautryðjandaverk. Heim kominn fékkst Guðmundur auk kennslu við margháttaðar rannsóknir og ráðgjafarstörf. Hann starfaði meðal annars fyrir ríkisstjórnina við undirbúning aðildar Íslands að EFTA og gerði þá ítarlega könnun á áhrifum aðildarinnar á íslenskan iðnað. Rannsóknir hans hafa meðal annars fjallað um skilyrði hagvaxtar, um samrunaþróunina í Evrópu, um gengisstefnu í opnu hagkerfi og um opinber fjárráð í þjóðhagslegu samhengi. Peningamál hafa lengi verið honum hugleikin, og á síðari árum hefur hann verið dönskum stjórnvöldum til ráðuneytis um bankaefirlit. Áhættustjórn er meðal viðfangsefna hans.

Guðmundur Magnússon var rektor Háskóla Íslands árin 1979-85 og hefur þrívægis gegnt starfi deildarforseta viðskipta- og hagfræðideildar Háskólans. Þrátt fyrir – eða ef til vill vegna – viðtækrar menntunar og þekkingar er Guðmundur maður hógvær. Leiðir okkar hafa lengi legið saman, fyrst á námsárum mínum í Stokkhólmi, en þá var Guðmundur lektor í Uppsölum, síðar í ráðgjafarstörfum fyrir ríkisstjórnir, bæði um efnahagsmál og um málefni Háskóla Íslands, og loks á vettvangi Norræna fjárfestingarbankans í Helsingfors, en þar vorum við báðir stjórnarmenn um árabíl og Guðmundur reyndar stjórnarformaður þegar ég réðst til Norræna fjárfestingarbankans sem bankastjóri árið 1994. Þá sat Guðmundur í bankaráði Seðlabanka Íslands þau ár sem ég var ráðherra bankamála og síðar formaður bankastjórnar.

Guðmundur Magnússon hefur í öllum störfum sínum fundið hæfilegt jafnvægi milli fræðilegrar nákvæmni og hagnýtrar beitingar á fræðilegri þekkingu. Þetta jafnvægi einkennir líka ritstörf hans.

Góðir áheyrendur

„Eyðist það sem af er tekið“, segir máltækið. Þetta virðist eiga við um flesta hluti, gögn og gæði. Reyndar má segja að þessi hversdagslegu sannindi séu hornsteinn allrar hagfræði – hinna döpru vísinda.

Þó sýnist vera ein veigamikil undantekning frá þessari reglu, en það er mannsandinn. Svo er að sjá sem andlegt atgervi manna geti aukist þótt af sé numið, einkum sé því deilt með öðrum.

Störf þeirra fjögurra manna sem eru heiðraðir hér í dag finnst mér sanna þessa mikilvægu undantekningu.